

Hur stor andel av livsmedlen som säljs på marknaden är producerade i Sverige?

- Svensk marknadsandel visar hur stor del av den totala förbrukningen som produceras i Sverige och är ett av flera mått på den svenska produktionens konkurrenskraft. De andelar som vi redovisar visar utveckling över tid.
- De senaste åren har den svenska andelen av förbrukningen för nötkött, griskött och matfågel ökat.
- Inom mejerisektorn tappar den svenska osten marknadsandelar.
- Fortsatt hög marknadsandel för spannmål, andelen har under en längre tid varit mer än 100 %.
- Marknadsandelen för socker har varit förhållandevis stabil kring 100 % för de senare åren.
- Stigande marknadsandel för matpotatis kan noteras under senare tid, detta beror bland annat på lägre införsel ifrån andra EU-länder
- Den svenska andelen av frukt och grönsaker varierar mycket mellan olika produkter och över året. Morötter har en fortsatt hög svensk marknadsandel på omkring 90 procent.

Bakgrund

Jordbruksverket får ofta frågor om självförsörjningsgrad för olika livsmedel och på livsmedelsområdet som helhet i Sverige. För att kunna svara på frågan om självförsörjningsgrad måste det klargöras om det är försörjningsförmågan eller ett rent statistiskt mått på de svenska produkternas andel av den svenska marknaden som avses.

Ett mått på den svenska produktionens konkurrenskraft är hur stor del¹ svenska produkter som förbrukas på den svenska marknaden inom enskilda sektorer. Denna beräkning kan bland annat göras för kött, spannmål, mejeri, potatis, socker, frukt och grönsaker samt ägg, men den ger ingen precis uppgift utan ska användas för att studera trender och inte exakta nivåer.

¹ Detta sätt att mäta gör att andelarna kan överstiga 100 procent.

Sedan 2016 har Jordbruksverket sammanställt och presenterat uppgifter om svensk marknadsandel för kött, spannmål, mejeri, potatis, socker, frukt och grönt samt ägg. Detta är en uppdaterad sammanställning som visar utvecklingen 1995-2020 för dessa jordbruksprodukter utom för socker och frukt och grönsaker som redovisas fram till och med 2019.

Jordbruksverket har valt att kalla detta mått svensk marknadsandel, eftersom det visar hur stor del av den totala förbrukningen (produktion plus import minus export) som produceras i Sverige. Andelen tar med andra ord hänsyn till handelsutvecklingen, men säger inget om hur stor exporten eller importen är. När den svenska marknadsandelen överstiger 100 procent visar det dock att handelsbalansen är positiv, medan handelsbalansen är negativ om den svenska marknadsandelen understiger 100 procent. Det bör noteras att denna beräkning har brister, bl.a. kan inte beräkningarna göras på exakt samma sätt för alla produkter då sifferuppgifter saknas för vissa produkter. För flera sektorer saknas uppgifter om lagervolymer (gäller ej spannmål) och inte heller inkluderas den råvara som ingår i bearbetade produkter för flera sektorer (gäller ej kött, mejeriprodukter, matpotatis och socker).

Varför används inte begreppet självförsörjningsgrad?

I redovisningen använder vi oss inte av begreppet självförsörjningsgrad utan av svensk marknadsandel. Traditionellt har självförsörjningsgrad varit ett centralt begrepp för att beskriva hur importberoende ett land är. Om ett lands importberoende ska mätas så är det inte enbart den direkta importen av livsmedel som ska beaktas, utan även den inhemska produktionens beroende av import av insatsvaror.

För att jordbruket i Sverige ska kunna producera nuvarande mängder av livsmedel krävs exempelvis importerade insatsvaror som gödselmedel, bekämpningsmedel, foder och drivmedel. Dessutom krävs importerade maskiner och reservdelar. Utan dessa importerade insatsvaror skulle den svenska jordbruksproduktionen vara betydligt lägre. Genom att använda begreppet svensk marknadsandel vill vi tydliggöra att det handlar om andelen svenska produkter av den totala förbrukningen, under de förutsättningar som råder på den svenska marknaden i dagsläget.

Frågan om självförsörjningsgrad eller försörjningsförmågan kan aktualiseras i händelse av ett handelsstopp eller andra begränsningar av handeln. Men då försörjningsförmågan är beroende av den inhemska produktionens konkurrenskraft samt importberoende, som i sin tur påverkas av den förda politiken i landet, blir frågan mer komplex. Jämförelser som görs mellan olika länders försörjningsförmåga kan därför bli missvisande.

Varför presenteras ingen total siffra för Sverige?

Jordbruksverket har valt att inte beräkna eller presentera någon total siffra över den svenska marknadsandelen för jordbruksvaror och livsmedel. Det finns flera anledningar till detta,

bland annat ser det väldigt olika ut i sektorerna, flera livsmedel som konsumeras i Sverige produceras inte här, samtidigt finns vissa svenska produkter bara tillgängliga under delar av året. Däremot är det Jordbruksverkets förhoppning att den här sammanställningen ska ge en översiktlig bild över hur trenden ser ut för svensk marknadsandel inom olika livsmedelssektorer.

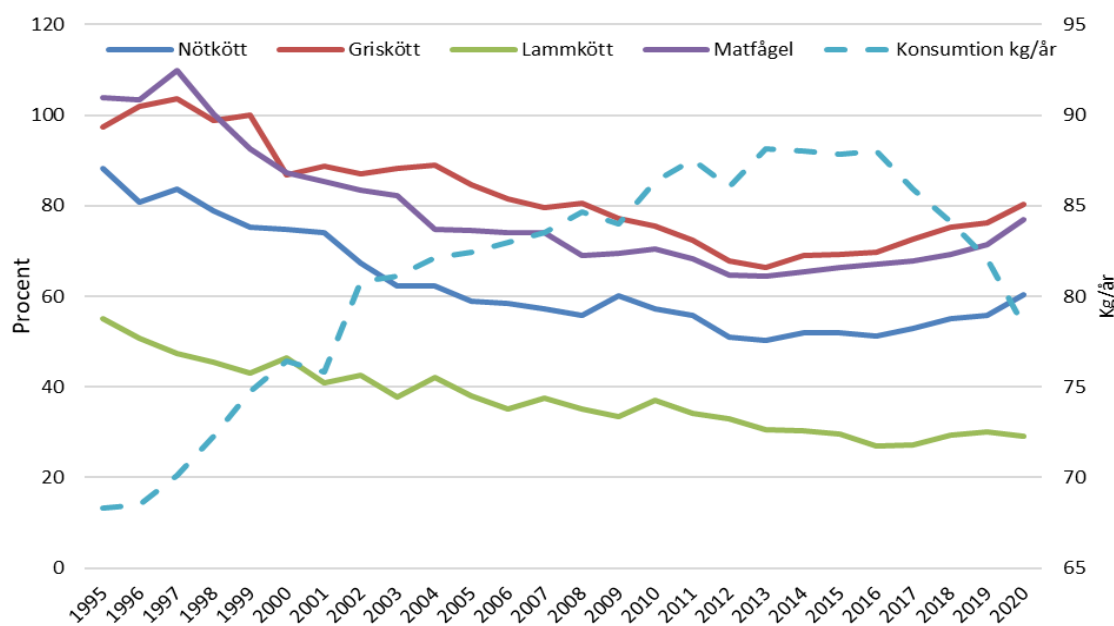
Svensk marknadsandel för kött ökar trots minskad köttkonsumtion

Sedan Sveriges EU-inträde har de svenska marknadsandelarna för olika kött haft en nedåtgående trend. Den nedåtgående trenden har dock vänt, och är nu varaktigt positiv för nötkött, griskött och matfågel. Svensk marknadsandel vad gäller lammkött har varit relativt stabil de senaste åren.

Andelen svenskt kött på marknaden ökar i nuläget. Samtidigt har trenden av ökad köttkonsumtion stannat av. De senaste åren har konsumtionen minskat. Mellan 2019 och 2020 minskade den totala köttkonsumtionen med 3,7 kilo per person och år. Under 2020 bidrog utbrottet av Covid-19 till minskad konsumtion. På grund av restriktioner drabbades hotell, restaurang och cateringsektorerna av minskad efterfrågan.

En minskad köttkonsumtion betyder dock inte med automatik att produktionen minskar i Sverige. Tvärtom, så har den svenska produktionen av flera köttslag ökat under den senaste perioden, vilket kan ses i figur 2. Svenska köttproducenters konkurrenskraft gentemot omvärlden har alltså ökat, trots högre priser och dyrare produktion. Detta tyder på att konsumenter premierar svenska mervärden. Den lägre omsättningen inom hotell, restaurang och catering minskade importen eftersom dessa sektorer i större utsträckning använder sig av importerat kött.

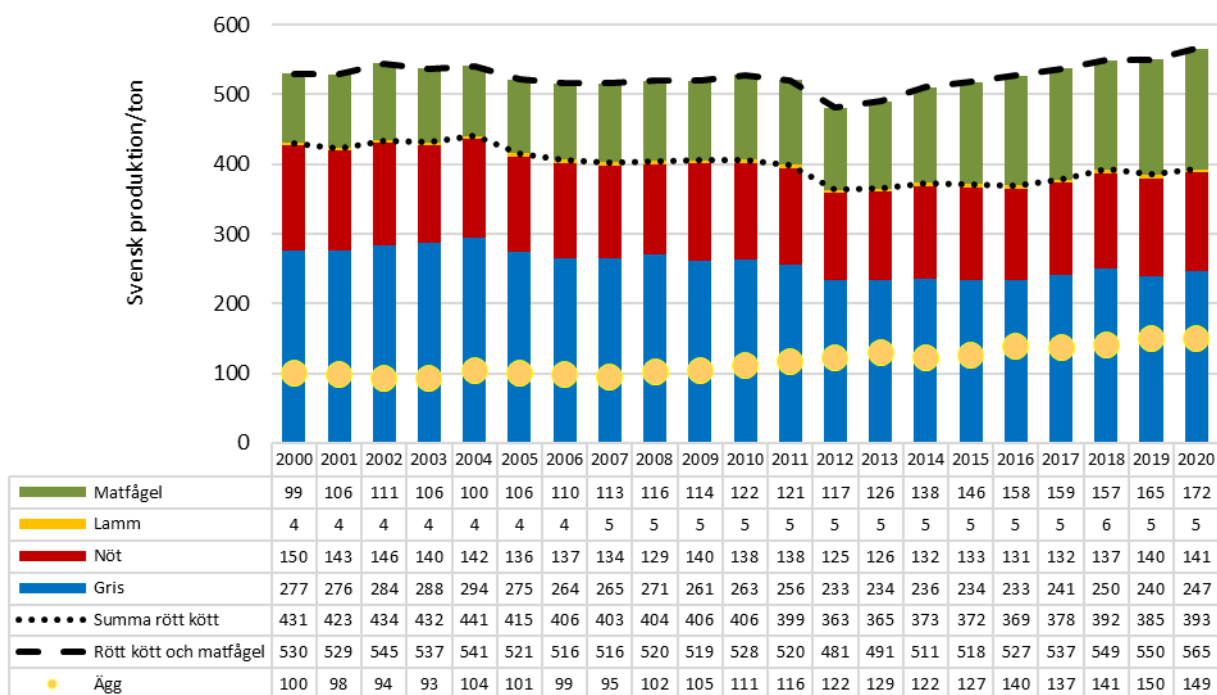
När den svenska marknadsandelen för kött beräknas inkluderas råvaran i bearbetade produkter i handeln med andra länder. I beräkningarna används schabloner och vikten slaktkropparna har efter slakt, både när det gäller produktion, import och export.

Figur 1: Svensk marknadsandel för kött 1995-2020

Not: På vänstra sidan anges svensk marknadsandel i procent och på högra köttkonsumtionen (ej ägg) i slaktad vikt per år och per capita.

Källa: Jordbruksverket.

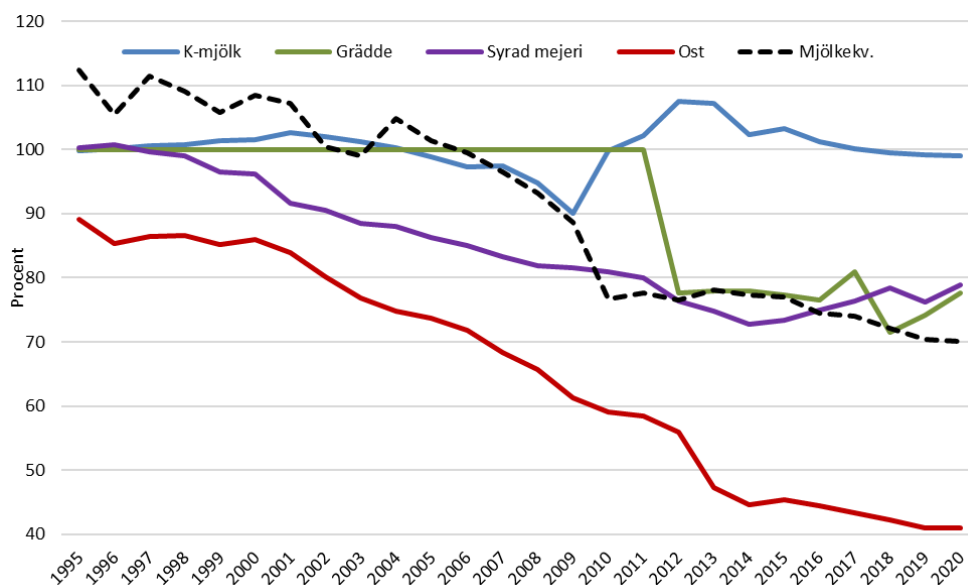

Figur 2. Svensk produktion av olika kött, 2000-2020

Källa: Jordbruksverket.

Splittrad bild inom mejerisektorn

Den svenska marknadsandelen för mejerivaror har som helhet minskat sedan 1995, vilket framgår av figur 3. Räknat i mjölkekvivalenter har den svenska marknadsandelen minskat från 112 procent till 70 procent mellan 1995 och 2020. Störst är minskningen inom ostmarknaden, som nu är nere på en marknadsandel om 41 procent. Trots en viss variation under perioden är den svenska marknadsandelen för konsumtionsmjölk i dag samma som för 25 år sedan, runt 100 procent.

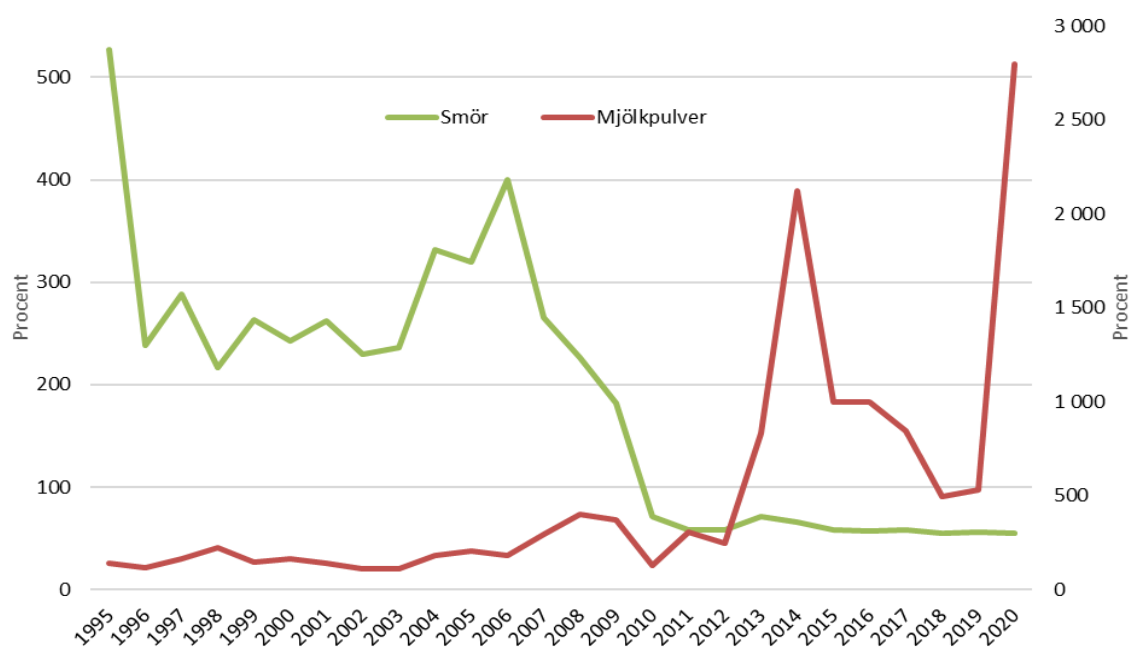

Figur 3: Svensk marknadsandel för vissa mejeriprodukter 1995-2020

Källa: Jordbruksverket.

Som kan ses i figur 4 har de svenska marknadsandelarna för smör och mjölkpulver varierat starkt sedan EU-inträdet. Volatiliteten beror bland annat på ett ändrat konsumtionsmönster, en reformering av EU:s marknadsregleringar och att produkterna är lagringsdugliga bulkvaror som det handlas med på världsmarknaden. Andra anledningar är att produkterna produceras i varierande omfattning mellan åren, beroende på om det är över- eller underskott på mjölkkråvara samt att Arla-koncernen har en betydande gränsöverskridande handel, vilket påverkar andelen. Till exempel så har Arla valt att koncentrera produktionen av mjölkpulver till Sverige, vilket gjort att den svenska marknadsandelen skjutit i höjden. På motsvarande sätt har produktion av andra mejerivaror inom Arla-koncernen förlagts till andra länder, vilket påverkat marknadsandelarna i motsatt riktning.

När den svenska marknadsandelen för mejeriprodukter beräknas inkluderas t.ex. ost, smör och syrade produkter men inte mejeriprodukter som ingår i importerade och exporterade livsmedel.

Figur 4: Svensk marknadsandel för smör och mjölkpulver 1995-2020

Not: Andelen för smör avläses på den vänstra axeln och motsvarande för mjölkpulver på den högra. Andelen för mjölkpulver 2015 och 2016 är uppskattade då beräkningarna visar på ett orealistiskt värde.

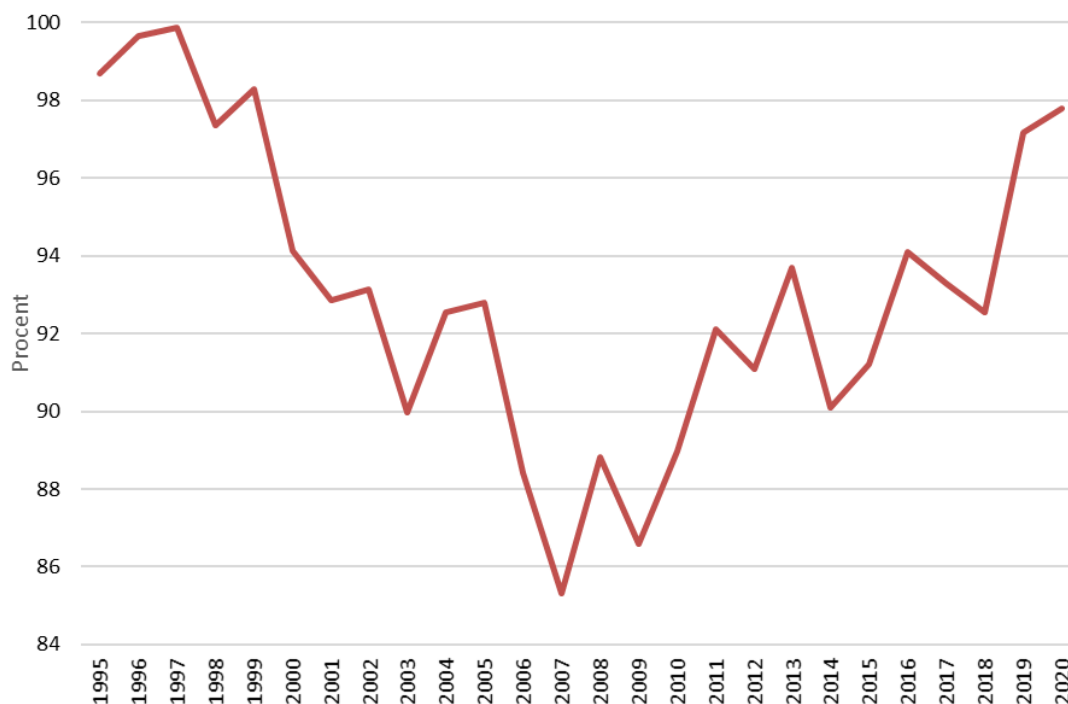
Källa: Jordbruksverket.

Svagt uppåtgående marknadsandel för ägg

Den svenska marknadsandelen för ägg sjönk under perioden 1995-2007 från 100 procent till 85 procent. Trenden vände dock 2007 och marknadsandelen ligger i dag på cirka 98 procent. På grund av flera utbrott av fågelinfluensa under 2021 är det troligt att vi kommer att se en minskande svensk marknadsandel under året.

Sannolikt hade den långa nedåtgående trenden varit kraftigare om Sverige inte haft salmonellagarantierna², vilka fungerar som en form av gränsskydd.

När den svenska marknadsandelen för ägg beräknas inkluderas skalägg och äggprodukter (t.ex. knäckta ägg, frysta ägg och äggpulver). I beräkningarna räknas äggprodukterna om till skaläggsekvivalenter med hjälp av schablontal, eftersom det är i den form produktionen anges.

Figur 5: Svensk marknadsandel för ägg 1995-2020

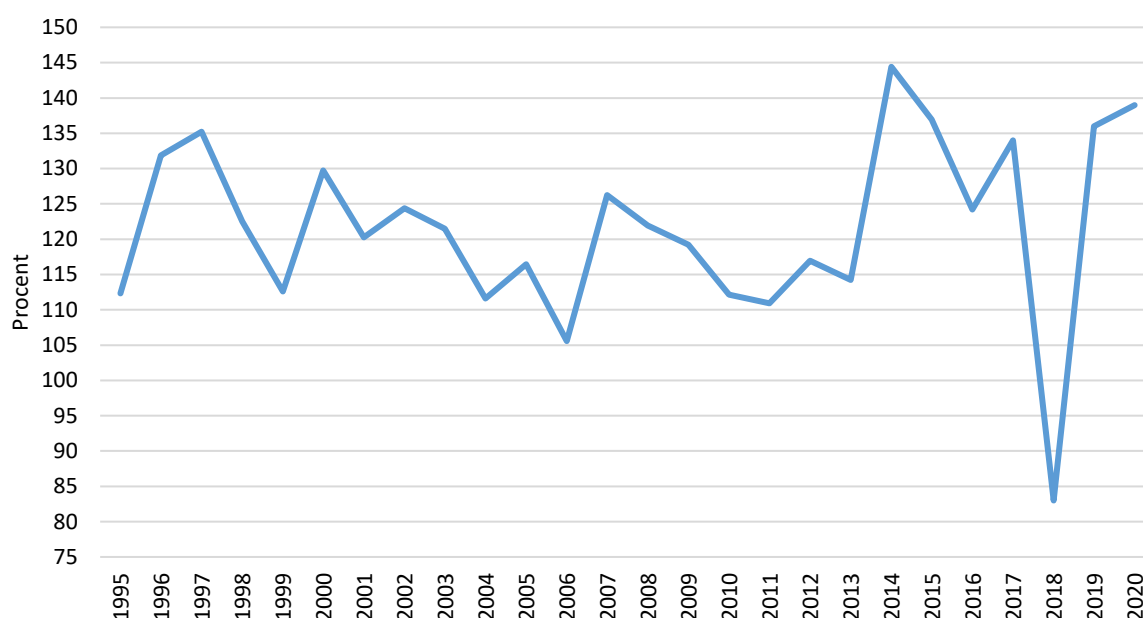
Källa: Jordbruksverket.

² Salmonellagarantierna innebär att ett veterinärintyg måste följa med all import. Intyget ska visa att de anläggningar som äggen kommer från är fria från salmonella. Import från Danmark, Finland och Norge kan ske utan dessa intyg.

Stor svensk marknadsandel av spannmål

Den svenska marknadsandelen för spannmål har sedan EU-inträdet legat stabilt över 100 procent, även om andelen varierar mellan åren.

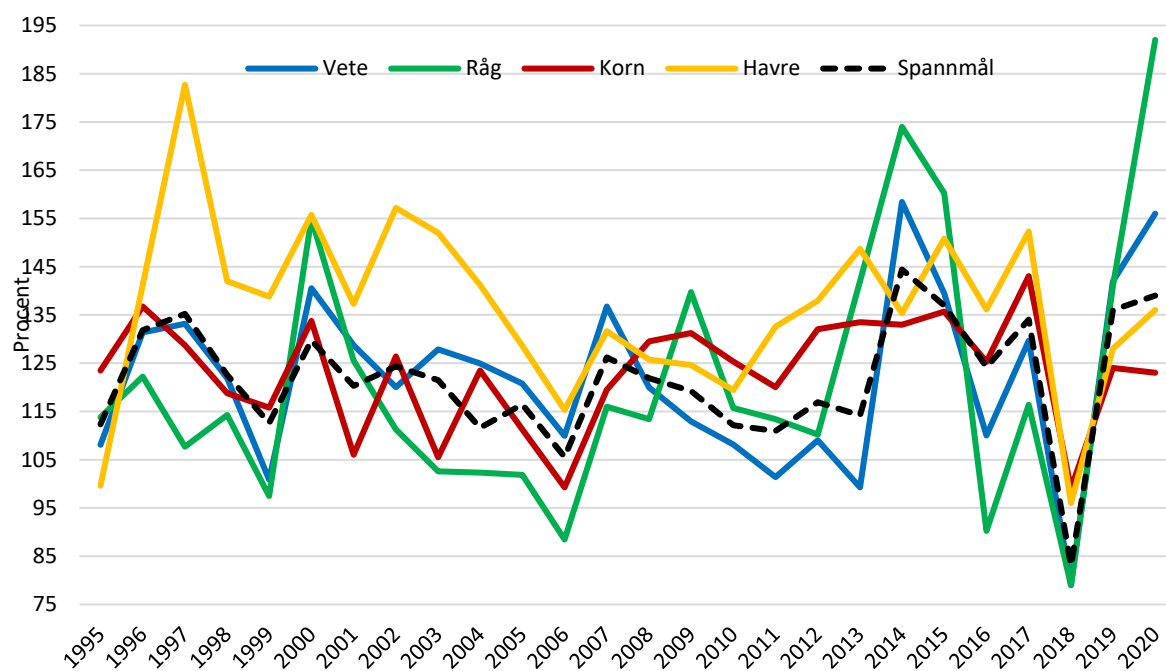
Anledningen till den höga marknadsandelen är att den svenska produktionen överstiger den totala förbrukningen, vilket gör Sverige till en nettoexportör. I snitt exporterar Sverige årligen ungefär 1,5 miljoner ton spannmål. De normala variationer som kan observeras i figur 6 beror på skördevariationer och kvalitén som spannmålen håller. Detta styr i sin tur hur mycket spannmål som behöver importeras ett givet år, och hur mycket som kan exporteras, eftersom olika spannmålskvalitéer används till olika produkter. Att marknadsandelen 18/19 rasar till 80 procent beror på torkan och värmen sommaren 2018, och den dåliga skörden som följde

Figur 6: Svensk marknadsandel för spannmål 1995-2020

Källa: Jordbruksverket. Årtalen avser juli/juni år men bara skördeåret anges.

Den svenska marknadsandelen varierar kraftigt mellan olika spannmålsslag. Den spannmål som odlas på störst arealer i Sverige är vete. Den höga marknadsandelen för råg, se figur 7, beror på en kombination av förhållandevis hög skörd och ovanligt stor nettoexport (råg utgör dock endast ca 3 procent av den totala svenska spannmålsproduktionen).

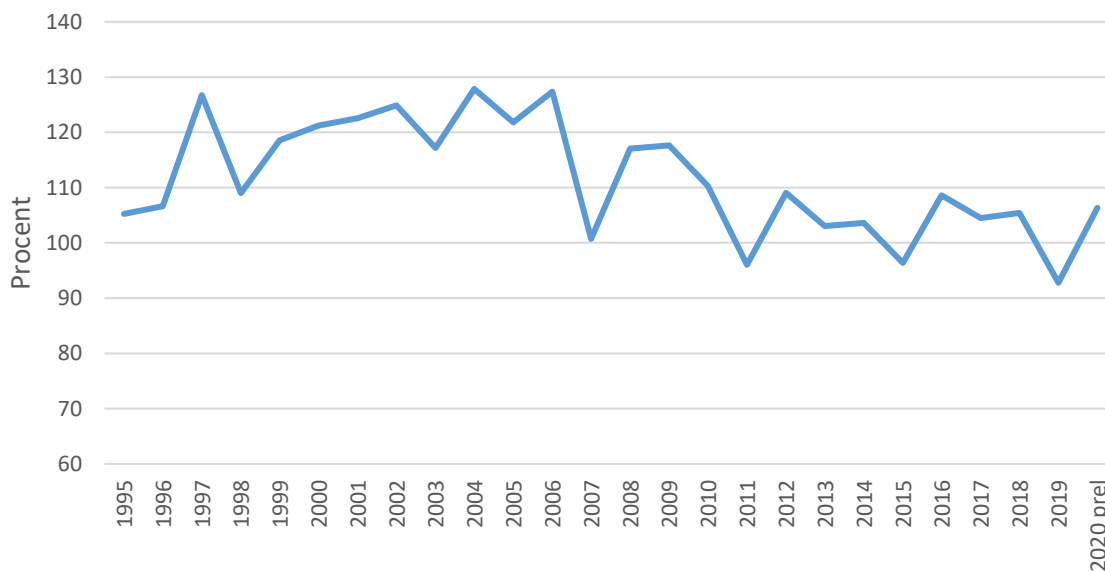
Figur 7: Svensk marknadsandel för olika spannmål 1995-2020

Källa: Jordbruksverket. Årtalen avser juli/juni år men bara skördeåret anges.

Stabil marknadsandel för socker under senare period

Förändringar i EU:s jordbrukspolitik med bland annat sänkta stödpriser och borttagande av fastställda nationella produktionskvoter för socker har sedan i början av 2000-talet inneburit en lägre marknadsandel för svenskt socker. Under de senaste 10 åren har dock marknadsandelen i genomsnitt ändå uppgått till drygt 100 procent beroende på fortsatt sjunkande konsumtion av socker under perioden. Per capita konsumtionen av socker (inkl. sirap) uppgick 1995 till knappt 45 kg men för 2019 hade denna sänkts till ca 39 kg.

Den svenska marknadsandelen i figur 8 avser numer endast socker och inte det socker som ingår i importerade och exporterade förädlade produkter. I tidigare versioner av denna rapport ingick även sockerinnehållet i förädlade produkter men för att få en bättre jämförbarhet med andra produkter som ingår i rapporten så har dessa exkluderats.

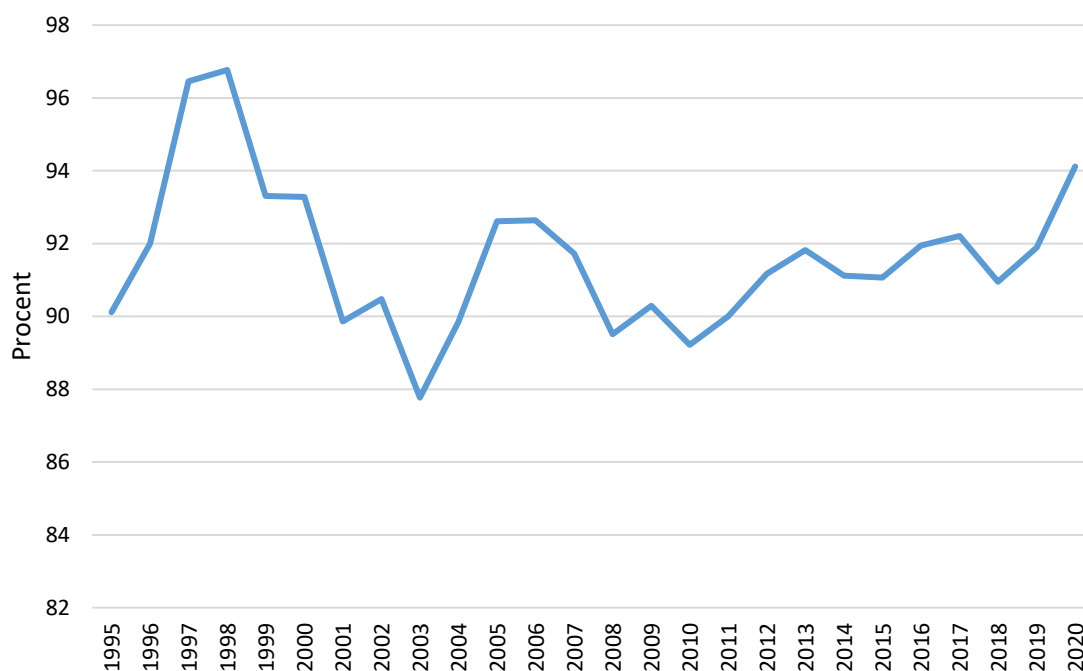
Figur 8. Svensk marknadsandel för socker 1995-2020

Källa: Jordbruksverket.

Stigande svensk marknadsandel för potatis de senaste åren

Skörden av matpotatis har under de senaste fem till tio åren uppgått i genomsnitt till 520 000 – 535 000 ton. Även om det förekommer skördevariationer mellan åren och att per capita konsumtionen har sjunkit så är det främst den avtagande tillförseln av importerad obearbetad matpotatis som har bidragit till att den svenska marknadsandelen har ökat på senare tid.

Den svenska marknadsandelen för matpotatis avser från med denna rapport bara obearbetad matpotatis. Bearbetade produkterna som innehåller matpotatis har exkluderats för att få en bättre jämförbarhet med andra produkter som ingår i rapporten.

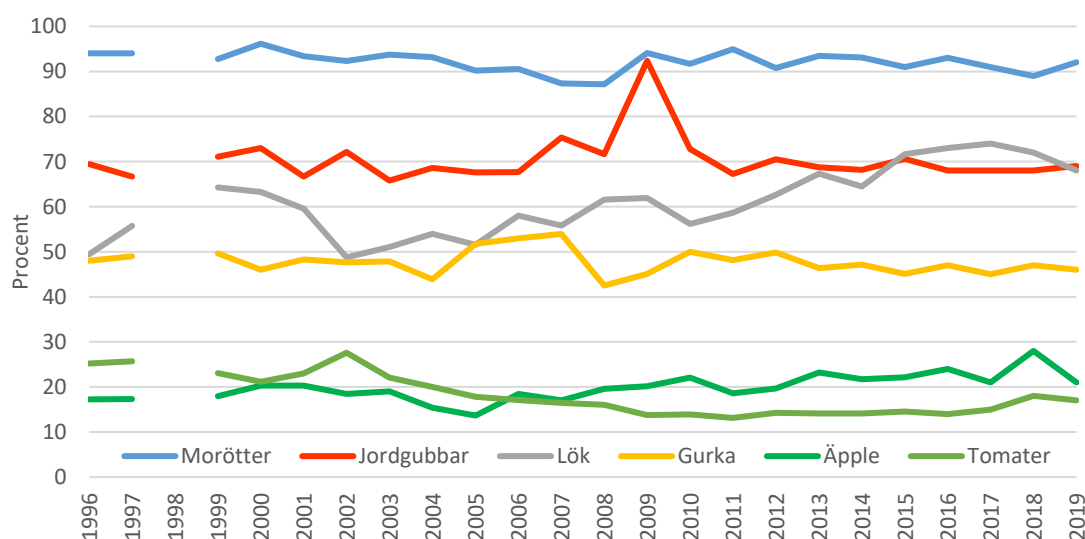
Figur 9: Svensk marknadsandel och konsumtion av matpotatis 1995-2017/2020

Källa: Egna beräkningar, grundat på SJV:s och SCB:s data.

Stora skillnader mellan olika färska frukter och grönsaker

Hur stor del av frukt- och grönsaksutbudet som produceras i Sverige varierar mycket mellan produkter och över året. Sett över lång tid har svenska tomater tappat i marknadsandel medan den varit mer stabil för gurka. Svensk lök har haft en positiv utveckling men under de senare åren har andelen minskat något. Svenska morötter har en stabil marknadsandel på omkring 90 procent. Även äpplen har de senaste åren haft en relativt stabil marknadsandel, 2018 låg dock siffran något högre beroende på en stor svensk produktion.

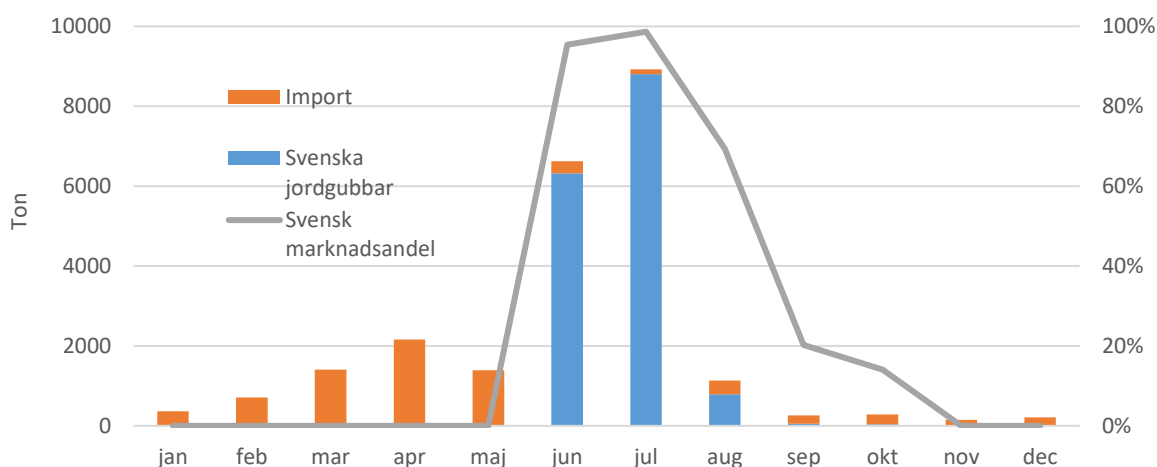
Beräkningen av svensk marknadsandel inkluderar endast färska produkter. Import av frysta, torkade eller konserverade produkter är inte med och inte heller sammansatta livsmedel.

Figur 9: Svensk marknadsandel för vissa frukter och grönsaker 1995-2019

Not: Den höga siffran för jordgubbar år 2009 beror på att statistiken redovisar en omfattande export det året. Det är möjligt att detta beror på en felaktighet i rapporteringen till SCB och alltså inte återspeglar verkligheten. Källa: Jordbruksverket.

För produkter som bara kan produceras i Sverige under en del av året och som inte kan lagras under någon längre tid är inte helårssiffror av intresse. Jordgubbar är ett bra exempel på detta. Om man ser till hela året är den svenska marknadsandelen för färska jordgubbar omkring 70 procent, men i juli är dominansen av svenska bär i det närmaste total.

Figur 10. Svensk marknadsandel per månad för jordgubbar, 2019 års produktion och handel

Not: Vänster stapel visar konsumtion i ton och höger svensk marknadsandel i procent. Källa: Jordbruksverket, SCB, egen beräkning.

Information

På tal om jordbruk och fiske publiceras på webbplatsen: <http://www.jordbruksverket.se/mat-och-drycker/handel-och-marknad/priser-och-marknadsinformation-for-livsmedel/nyhetsbrev-pa-tal-om-jordbruk-och-fiske>

Det finns även en prenumeration kopplad till ett nyhetsbrev när nya kortanalyser släpps. En kortare variant av kortanalysen, samt andra nyheter, hittar du på enhetens för handel och marknadsblogg: <https://densvenskamaten.com/>

Kontaktpersoner

Eva Jirskog (kött, mejeri, ägg), Patrik Eklöf (spannmål, socker, matpotatis) och Anna Lindgren (frukt och grönt).